

Uitspattingen van vertelkunst Vrij Nederland 12 Aug 1989

Ambitieuze ondernemingen van Dirk van Babylon en Joost Niemöller

DE BRABANTSE DECAMERONE

Deel 1: De goede week

door Dirk van Babylon

Uitgever Manteau, 210 p., f 29,90

WRAAK

door Joost Niemöller

Uitgever Bert Bakker, 325 p., f 37,90

FRANS DE ROVER

We zijn blijkbaar in een tijd beland dat we elkaar weer 'verhalen' kunnen vertellen. Hoewel ik doorgaans vermijd verschillende boeken op grond van een min of meer gelijktijdige publikatie met elkaar in verband te brengen, moet ik nu toch zeggen: toeval of schikking, maar de nieuwe boeken van Van Babylon en Niemöller hebben op het oog veel met elkaar gemeen. Beide zijn een ware eruptie van vertellerskunst: een caleidoscoop van stijlen en bizarre onderwerpen, waarbij de seksualiteit in alle varianten en variaties op een ongekend uitbundige wijze beschreven wordt.

Dit laatste geldt uiteraard voor de Belgische schrijver Dirk van Babylon met zijn ambitieuze project. *De goede week* wordt het eerste deel genoemd van de trilogie *De Brabantse Decamerone*. Naar Boccaccio, en dat wil zeggen dat alle verhalen 'pikant' zijn. Het achterplat vermeldt dat de auteur 'de seksuele taboes waar de Brabantse provincie zo rijk aan is, met knetterend taalgeweld te lijf gaat. Jaren veldwerk, onderzoek en lieflijke arbeid zijn in deze pagina's gekropen.' Ik ken de seksuele taboes van de Brabantse provincie (godzijdank) niet, maar ik neem aan dat Van Babylon ze doorbreekt; zo erotisch vrijpostig zijn de verhalen wel. Met name de beschrijvingen van praktijken op het gebied van de herenliefde zijn binnen de Vlaamse literatuur een verademing. Maar ook over de 'normale' liefde weet hij niet zonder amusement te vertellen: 'Hij is een echt jongetje, met de gratie van een kind dat nog niet door de puberteit is verwoest maar toch al mannelijk wordt. Hij knielt en buigt voorover en neemt met gezag mijn gesloten hofje in de mond om erop te sabbelen, zodat ik wankel op de benen van puur genot en steun zoek tegen de knie van een gebeeldhouwde sybariet achter me. "Kom je al klaar?" vraagt hij daar beneden en laat me even los. Ik zoek mijn adem terwijl mijn trilend nageslacht in de koele lucht, nat nog van zijn speeksel en mijn loopse vocht, bijkomt van het overwerk. Hij duikt op tussen mijn borsten. Ik omhels hem en kneed zijn sleutelbos met de

Dirk van Babylon

Joost Niemöller

vrije hand. Hij vlijt zacht tegen me aan. Zijn open hemd glijdt van zijn bovenliggende schouder en wij zoenen opnieuw, terwijl hij mijn verse kabeljauwnoot in de hand neemt en zijn wijsvinger over de clitoris heen en weer schijft en een tijdloos gebaar.' Die kleintjes zijn er vroeg bij in het Brabantse.

Van Babylon structureert zijn boek op de wijze van *Decamerone*. De 'honderd verhalen, in een tijdsverloop van 10 dagen verteld door zeven jonkvrouwen en drie jonkmans' – zoals de inleiding van Boccaccio luidt – heeft Van Babylon temporeel, wellicht vanuit blasfemische motieven, gesitueerd in de tijd rond het christelijke Paasfeest. *De goede week* is de week die aanvangt met Goede Vrijdag. Dirk is de eerste die de pen opneemt; hij introduceert de overige vertellers. In totaal wordt in dit boek gedurende drie dagen verteld; aan het slot worden de twee volgende delen, *Ramadan* en *Beloken Pasen*, al met een korte inhoudsopgave aangekondigd.

Een ambitieus project, dat moet gezegd, maar dat is direct ook mijn bezwaar. Hoewel er vaak vrolijk-lustige taferelen beschreven worden, is het boek als geheel toch niet veel meer dan een verzameling kleurrijke maar nogal willekeurige voorvallen. Dat is nu juist het typisch 'decameronische', maar dat is dan ook wat ik nogal vermoeiend vind. Ik had liever gezien dat een andere parallel met de *Decamerone* benadrukt was: Boccaccio's jonkvrouwen en jonksmans vluchtten immers de stad uit voor een pestepidemie – een relatie met aids ligt

voor de hand en had de seksuele uitspattingen in een ander reliëf kunnen zetten. Ik geloof niet dat ik na dit boek smachtend uitzie naar de volgende delen met verhalen van uiteenlopende figuren als Dirk, tante Wilma, Dieudonné, Ramon de Formentera y Ibiza con Canarias en andere fantasten.

Voor en achter de spiegel

Ingewikkelder van structuur is *Wraak* van Joost Niemöller, een minstens even ambitieus project. 'In het begin schiep God de hemel en de aarde. De aarde was woest en leeg, de duisternis lag op de vloed en de Geest Gods zweefde over de wateren. En ik zag dat het goed was.' Niemöller durft; hij zal de schepping wel eens even invullen. Hij schiept dan een wereld waarin ogenschijnlijk niets gebeurt. Twee broers, Alfred en Albert, zitten voor een raam en vertellen elkaar verhalen. 'Ze zitten ieder aan hun kant van de tafel. De tafel is niet veel bijzonders: rechthoekig, gelakt hout, onbestemd, degelijk, geen modern meubel maar een tafel. De een heeft het halfvolle whiskyglas in de hand, de ander heeft het vollere whiskyglas voor zich op tafel staan. Ze staren allebei de tuin in, waar de regen rechtstandig naar beneden valt en waar het donkerder en donkerder wordt. Ze kijken elkaar niet aan, maar of dit met opzet gebeurt valt vooralsnog moeilijk uit te maken. Er zijn kennelijk gewichtige redenen om in de duistere, vrijwel contourloze tuin te staren. Albert begint te spreken. Zijn stem is schor. Kennelijk heeft hij al heel veel gezegd.'

and 12 Augustus
1989

Vrij Nederland

Een nogal wezenloze situatie die me sterk aan het absurdistisch theater van Beckett of Pinter doet denken. Zinloos wachten op niets en in de tussentijd verhalen vertellen. Maar dan begint het: onder de titel 'Voor de spiegel' wordt in zeventien hoofdstukjes, steeds ingeleid met een enkele observatie van de beide broers – steeds een volstreekte banaliteit als geeuwen, uittrekken, neuspeuteren – een wereld in taal opgeroepen die mij regelmatig met stomheid sloeg. 'Variaties op een thema' is misschien nog het meest toepasselijke cliché voor deze uitbarsting van vertelkunst. In steeds andere gedaanten, soms verhuld, soms expliciet, keren personages en situaties terug: twee broers, een zuster, een brigadier, een man met een gleufhoed, water, treinen, wraakgevoelens.

Na een intermezzo, 'Op de muf ruikende zolderkamer', volgen dan nogmaals zeventien hoofdstukjes, met dezelfde titels als de eerdere, maar verteld van 'achter de spiegel': de verhalen rollen terug naar het begin: het laatste verhaal heeft dezelfde titel als het eerste. Een wonderlijke structuur waarmee je als lezer niet gauw 'uitgewerkt' bent. 'Hoe meer men leest, hoe meer er samenvalt. Maar ook versplintert. Een roman als een gespiegeld labyrint. Wie verdwaalt, die is pas ergens,' vermeldt het achterplat. Dat is het interessante van dit boek: de enorme hoeveelheid tekst laat zich niet samenvatten, reduceren tot een verhaal, want ieder verhaal is toch weer een parafraze van een ander verhaal. De oneindigheid van de tekst, wordt dat tegenwoordig, geloof ik, genoemd aan de academies. Joost Niemöller presenteert zich met dit boek in ieder geval als een taalvirtuoos die van geen ophouden lijkt te weten. Van Babylon heeft drie boeken nodig; Niemöller beperkt zich tot een eindige (spiegel)structuur, waardoor er een extra spanning ontstaat tussen vorm en inhoud: het lijkt soms of het boek onder hoge druk staat.

Wanneer de term postmodern zoets zou betekenen als een eclecticisme van stijlen en vormen, dan heeft Niemöller met dit boek een van de meest gave voorbeelden van het postmodernisme in de literatuur geschreven die ik ken. Van jongensboekentaal tot plechtstatige bijbeltaal tot turbotaal; van zoete sentimenten tot meedogenloze gewelddadigheden: alles staat erin. Het (ver)dwalen in dit tekstuele labyrint, dat niet alleen zichzelf spiegelt, maar ook tientallen andere literaire teksten, wordt daardoor tot een avontuur en een plezier, waarbij de uitspattingen in het Brabantse landschap toch wat verbleken ■